

Η διακονία στην Εκκλησία κατά την περίοδο της πανδημίας

[Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου](#)

Στο πλαίσιο του 6ου Διεθνούς Οικονομικού Φόρουμ των Δελφών που πραγματοποιήθηκε στο Ζάππειο Αθηνών, κατά το πλείστον με τηλεδιασκέψεις λόγω των υγειονομικών μέτρων, μίλησε την Πέμπτη 13 Μαΐου ο Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιερόθεος, μαζί με τους Σεβ. Μητροπολίτες Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομο και Νέας Ιωνίας κ. Γαβριήλ, και συντονιστή τον Αναπληρωτή Καθηγητή της Θεολογικής Σχολής Αθηνών κ. Ιωάννη Παναγιωτόπουλο και με θέμα «Η Εκκλησία στην εποχή της πανδημίας».

Ο Σεβασμιώτατος τόνισε πως κατά τον καιρό της πανδημίας, τόσο στην πρώτη όσο και στην δεύτερη περίοδό που κλήθηκε να διακονήσει την Εκκλησία στον

καίριας σημασίας ρόλο του Εκπροσώπου Τύπου της Ιεράς Συνόδου και του Αρχιεπισκόπου, είχε βαθύτατη επίγνωση όλων αυτών των κινδύνων των ενδεχομένων συγκρούσεων μεταξύ Εκκλησίας και Πολιτείας, μεταξύ θεολογίας και επιστήμης, μεταξύ Ιεράς Συνόδου και μελών της Εκκλησίας, μεταξύ Εκκλησίας και Μέσων Γενικής Ενημέρωσης, επισημαίνοντας πως προσπάθησε με όσες δυνάμεις είχε να τις αποτρέψει.

“Βε-βαίως, ήταν επαχθές το έργο αυτό, επικίνδυνο, σχεδόν «αυτο-κα-ταστροφικό», όπως το χαρακτή-ρισε ένας δημοσιογράφος. Δέχθη-κα επαίνους και ψόγους από όλες τις πλευρές, αλλά το έκανα με υπακοή στην Εκκλησία, χωρίς ατομική ιδιοτέλεια και με την βεβαιότητα ότι θα το κρίνει η ιστορία και οπωσδήποτε ο Θεός, ο Οποίος βλέπει το βάθος της καρδιάς μας. Και τελικά χαίρομαι επειδή θα με κρίνει ο Θεός που βλέπει «τον έσω άν-θρωπο» και όχι οι άνθρωποι, οι οποίοι βλέπουν εξωτερικά και, συνήθως, είναι πολύ σκληροί”, κατέληξε ο Σεβασμιώτατος.

Ο κάθε ομιλητής είχε την δυνατότητα μικρής εισήγησης 10΄ και απάντησης σε μία ερώτηση.

Δημοσιεύεται στην συνέχεια το πλήρες κείμενο της εισήγησης του Σεβασμιωτάτου κ. Ιεροθέου με τίτλο «Η διακονία στην Εκκλησία κατά την περίοδο της πανδημίας», σύνοψη της οποίας εκφώνησε στο Ζάππειο:

Τόν προηγούμενο χρόνο ενέσκυψε καί στήν Πατρίδα μας, λόγω τῆς παγκοσμιότητας, ἡ πανδημία τοῦ ἰοῦ sars-con-2, πού προκάλεσε τήν λοίμωξη-ἀσθένεια covid-19, ἡ ὁποία ταλαιπώρησε πολλούς ἀνθρώπους καί πολλούς ὁδήγησε στόν θάνατο.

Αὐτή ἡ πανδημία ἐξελίχθηκε σέ δύο φάσεις, ἡ πρώτη ἀπό τόν Φεβρουάριο μέχρι τόν Μάρτιο τοῦ 2020 καί ἡ δεύτερη ἀπό τόν Ὀκτώβριο μέχρι τέλους τοῦ 2020 καί συνεχίζεται καί ἐφέτος.

Καί στίς δύο φάσεις κλήθηκα, χωρίς νά τό ἐπιδιώξω, νά παίξω ἕναν ρόλο, συγκεκριμένα νά διακονήσω τήν Ἐκκλησία, τήν μέν πρώτη φορά ὡς Ἐκπρόσωπος Τύπου τῆς Ἱερᾶ Συνόδου, τήν δέ δεύτερη φορά ὡς ἐπιλεγείς νά κάνω τό ἐμβόλιο κατά τοῦ κορωνοϊοῦ ἀπό τούς πρώτους, στήν θέση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, γιά ποικίλους καί διαφόρους λόγους.

Θεωρῶ ὅτι ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος χειρίσθηκε τό θέμα αὐτό μέ θαυμαστή διάκριση, ἀκολουθώντας τήν ἀριστοτελική ἀρετή, ἡ ὁποία βρίσκεται μεταξύ τῆς ὑπερβολῆς καί τῆς ἐλλείψεως.

Στήν μικρή αὐτή εἰσήγηση θά προσπαθήσω νά παρουσιάσω μέ κάθε συντομία τέσσερις συγκρούσεις, οἱ ὁποῖες ἄρχισαν νά ἐμφανίζονται μέσα στήν κρίση αὐτή, ἡ ὁποία ἦταν καί κοινωνική καί ἐκκλησιαστική, καί τήν ὁποία κλήθηκα νά ἀντι-μετωπίσω. Τόσο ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος ὅσο καί ὁ ἐκπρόσωπός της κληθήκαμε νά ἀντιμετωπί-σουμε τέσσερις ἀναφυόμενες συγκρούσεις.

Ἡ πρώτη σύγκρουση πού θά μπορούσε νά γίνη ἦταν μεταξύ Ἐκ-κλησίας καί Πολιτείας. Ὑπάρχουν διακριτοί ρόλοι μεταξύ Ἐκ-κλησίας καί Πολιτείας καί αὐτοί οἱ ρόλοι φαίνονται ἀπό τήν ὅλη παράδοση τοῦ Γένους μας καί τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά διατυπώ-θηκαν καί στό ἐν ἰσχύι Σύνταγμα τῆς Χώρας.

Ἡ Πολιτεία καλεῖται νά ὑπηρετήσῃ τόν ἄνθρωπο στίς κοινωνικές του σχέσεις καί νά ἐνδιαφερθῇ γιά τήν κατοχύρωση τῆς κοινωνικῆς του ἐλευθερίας, τήν διαφύλαξη τῶν ἀτομικῶν του ἐλευθεριῶν, τήν ἀνάπτυξη τῆς προσωπικότητός του διά τῆς παι-δείας, τήν ἀρμονική συνύπαρξη ὅλων τῶν ἀνθρώπων σέ ἕνα κοινωνικό σύνολο.

Μέσα σέ αὐτές τίς ὑποχρεώσεις τῆς Πολιτείας εἶναι καί ἡ προστασία τῆς υγείας τῶν πολιτῶν.

Στό Σύνταγμα μέ τό ἄρθρο 3 καθορίζονται οἱ σχέσεις τῆς Πολιτείας καί τῆς Ἐκκλησίας, μέ τό ἄρθρο 13 προστατεύεται ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς

συνείδησης και ή απόλαυση τών ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων, και μέ τό άρθρο 5 προστατεύεται τό δικαίωμα τής ελεύθερης ανάπτυξης τής προσωπικότητος τοῦ ανθρώπου, ή απόλαυση τής απόλυτης προστασίας τής ζωής, τής τιμής και τής ελευθερίας τών πολιτῶν χωρίς διακρίσεις, καθώς επίσης απαγορεύονται οί περιορισμοί τής ελεύθερης κίνησης και εγκατάστασης στήν Χώρα και προ-στα-τεύεται τό δικαίωμα καθενός στήν προστασία τής υγείας και τής γενετικής του ταυτότητας.

Όμως, στό συγκεκριμένο άρθρο (5ο) πού αναφέρεται στήν υπαγόρευση μέτρων πού περιορίζουν σέ όποιονδήποτε Έλληνα τό ατομικό του δικαίωμα για τήν ελεύθερη κίνηση προστίθεται έρμηνευτική δήλωση, πού έχει ισχύ συνταγματικού άρθρου, κατά τήν όποία δέν περιλαμβάνονται (στήν απαγόρευση) «ή λήψη μέτρων πού επιβάλλονται για τήν προστασία τής δημόσιας υγείας ή τής υγείας ασθενῶν, όπως ό νόμος όρίζει».

Βάσει αὐτῆς τής συνταγματικῆς διατάξεως ἐξεδόθησαν ἀφ' ενός μέν ή πράξη νομοθετικοῦ περιεχομένου, ἀφ' ἑτέρου δέ οί διυπουργικές ἀποφάσεις, πού ἀναφέρονται στήν «προστασία τής δημόσιας υγείας, ή τής υγείας τῶν ασθενῶν».

Η Ἐκκλησία τής Ελλάδος, τής όποίας αρμόδιο ὄργανο εἶναι ή Ἱεραρχία τής Ἐκκλησίας και ή Διαρκής Ἱερά Σύνοδος, έχει ἔργο νά κατευθύνη τούς Χριστιανούς στήν ἔνωση και κοινωνία μέ τόν Χριστό, νά διδάσκη στούς Χριστιανούς τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, νά θεραπεύη τά ψυχικά τους ἀσθενήματα, νά τηρῇ τούς ὅρους και τούς κανόνες τῶν Τοπικῶν και Οἰκουμενικῶν Συνόδων και ὅλα ἐκεῖνα πού σχετίζονται μέ αὐτά.

Φυσικά, ή Ἐκκλησία ζῇ και ἐργάζεται μέσα στήν ἱστορία, και μέσα ἀπό τό σύστημα τής συναλληλίας ἀποδέχεται τήν καλῶς εὐνομούμενη Πολιτεία, προσεύχεται υπέρ τῶν ἀρχόντων, ὥστε νά νομοθετοῦν για τήν διαβίωση τῶν πολιτῶν και τήν κοινωνική εἰρήνη. Όμως, σέ θέματα πίστεως ἰχύει ό λόγος τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου «πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ή ἀνθρώποις» (Πρ. ε', 29).

Ἐπειδή κατά βάση οί πολιτικοί ἡγέτες εἶναι βαπτισμένα μέλη τής Ἐκκλησίας, ή ρήξη μεταξύ Ἐκκλησίας και Πολιτείας δέν εἶναι ἔντονη, ἀλλά ὅπωςδήποτε πρέπει νά καθορίζονται τά ὅρια μεταξύ τους και οί διακριτοί ρόλοι τους.

Στήν περίπτωση τής πανδημίας, ή όποία αναφέρεται στήν σω-ματική υγεία τοῦ ἀνθρώπου, ἐνδιαφέρονται τόσο ή Ἐκκλησία ὥσο και ή Πολιτεία, για διαφορετικούς σκοπούς ή κάθε μιά ἀπό αὐτές. Κατά τήν Ἐκκλησία ή σωματική υγεία δέν ἀπολυτο-ποι-εῖται, ἀλλά βοηθᾷ για τήν πνευματική υγεία τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ ό ἄνθρωπος εἶναι τό συναμφότερο, ἀποτελεῖται ἀπό ψυχή και σῶμα. Ἐπειτα, και ή

Ἐκκλησία ἐνδιαφέρεται γιά τήν μή μετά-δοση τῆς ἀσθένειας στούς ἄλλους ἀπό ἀγάπη, γιατί ἡ ἀσθένεια εἶναι ἕνας πειρασμός.

Ἔτσι, μέ ὅσα ὑποστήριξα στίς δημόσιες ἐμφανίσεις μου, ἐπεδίωκα νά βρῶ μιὰ χρυσή τομή, ὥστε νά ἐξυπηρετῇται ὁ ὅλος ἄνθρωπος καί, φυσικά, νά μή γίνῃ σύγκρουση μεταξύ Ἐκκλησίας καί Πολιτείας στό θέμα τῆς πανδημίας πού ἀφορᾷ τήν υἰεία τῶν πολιτῶν.

Ἡ δεύτερη σύγκρουση πού θά μπορούσε νά γίνῃ τήν περίοδο αὐτή ἦταν ἡ σύγκρουση μεταξύ Πίστεως καί Ἐπιστήμης. Πρέπει νά τονισθῇ ὅτι στήν μακραίωνη ἐκκλησιαστική παράδοση, ὅπως καθορίσθηκε κυρίως ἀπό τοὺς Πατέρας τοῦ 4ου αἰῶνος, δέν ἔγινε σύγκρουση μεταξύ πίστεως καί ἐπιστήμης. Οἱ Πατέρες, ὅπως τό βλέπουμε στόν Μέγα Βασίλειο, τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο, τόν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης κ.ἄ., δέχονταν τά πορίσματα τῆς ἐπιστήμης τῆς ἐποχῆς τους, σπούδασαν αὐτήν τήν ἐπιστήμη καί δέν ἔρχονταν σέ διάσταση μαζί της.

Ὁ Μέγας Βασίλειος στήν «Ἐξαήμερο», δηλαδή στήν ἐρ-μη-νεῖα πού ἔκανε τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, προσέλαβε τά ἐπιστημονικά δεδομένα τῆς ἐποχῆς του καί τά ἐνέταξε μέσα στήν προοπτική τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Αὐτό γίνεται κυρίως μέ τήν ἱατρική ἐπιστήμη, πού ἀποβλέπει στήν θεραπεία ποικίλων ἀσθε-νειῶν.

Ὅμως, ἡ σύγκρουση μεταξύ πίστεως καί ἐπιστήμης ἔγινε στήν Δύση κατά τόν Μεσαίωνα, ἀλλά μέ ἄλλη προοπτική, γιατί αὐτή ἡ σύγκρουση ἔγινε μεταξύ τοῦ κοσμοειδῶλου τῆς μετα-φυσικῆς καί τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐπιστημῶν, μέ τήν ἀπο-δέσμευσή τους ἀπό τήν μεταφυσική. Ἀντίθετα, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ποτέ δέν ἀποδέχθηκαν τό κοσμοεῖδωλο τῆς μεταφυσικῆς, γι' αὐτό δέν ἦλθαν σέ ἀντίθεση μέ τήν ἐπιστήμη τῆς ἐποχῆς τους.

Ἀκριβῶς, αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο ὑπάρχουν σαφεῖς ὅρια μεταξύ πίστεως καί ἐπιστήμης. Ἡ πίστη εἶναι «ἐπιστήμη τῶν θείων», ὅπως τήν ἀποκαλεῖ ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, καί αὐτή ἡ γνώση γίνεται μέ τόν νοῦ, ἐνῶ ἡ ἀνθρώπινη ἐπιστήμη ἀσχολεῖται μέ τά αἰσθητά, τά κτιστά καί χρησιμοποιεῖ ὡς ὄργανο τήν λογική. Ὅποτε, ὑπάρχει διττή μεθοδολογία ὡς πρός τήν γνώση τοῦ Θεοῦ καί τήν γνώση τοῦ κόσμου, πού σημαίνει ὅτι δέν ὑπάρχει ἐνιαία μεθοδολογία.

Ἐπρεπε, λοιπόν, στό θέμα τῆς πανδημίας πού ανέκυψε νά κρατήσουμε τήν ἰσορροπία μεταξύ πίστεως καί ἐπιστήμης, μεταξύ θεολογίας καί ἐπιστήμης, μεταξύ «ἐπιστήμης τῶν θείων» καί «ἐπιστήμης τῶν ἀνθρωπίνων», δηλαδή νά βρεθοῦν τά ὅρια μεταξύ τους, ὥστε νά μή φθάσουμε στόν Μεσαίωνα ὅπου ἔγιναν τρομερές συγ-κρούσεις γιά ἐπιστη-μο-νικά ζητήματα, ἥτοι καύση βιβλίων, θάνατοι διά τῆς πυρᾶς κ.ἄ.

Φυσικά, ἡ ἐπιστήμη πρέπει ἡ ἴδια νά θέτῃ κανόνες βιοηθικούς, ἀλλά καί ἡ θεολογία νά προσδιορίζῃ τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο θά ἐκφράζεται, γιατί ὑπάρχουν πολλά καί ποικίλα θεολο-γικά ρεύματα πού κυκλοφοροῦν σήμερα καί γι' αὐτό πρέπει νά τίθενται σταθερά καί ἀuthεντικά θεολογικά κριτήρια.

Ἡ τρίτη σύγκρουση πού ἄρχισε κάπως νά ἐμφανίζεται κατά τήν περίοδο τῆς πανδημίας ἦταν ἡ ἐσωτερική σύγκρουση με-ταξύ Ἱερᾶς Συνόδου καί μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Σῶμα Χριστοῦ καί κοινωνία θεώσεως, δέν εἶναι ἕνα ἀνθρώπινο σωματεῖο, ἀλλά Θεανθρώπινο Σῶμα. Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο λειτουργεῖ αὐτό τό Σῶμα προσδιορίζεται καθαρά στίς Οἰκου-μενικές Συνόδους, ἀπό τούς Πατέρες, οἱ ὁποῖοι ἦταν Θεό-πνευ-στοι, καί καθόρισαν αὐτόν τόν τρόπο μέ ὅρους, πού εἶναι τά ὅρια μεταξύ ἀληθείας καί πλάνης, καί μέ ἱεροῦς Κανόνες. Ἔτσι, διασώζεται θαυμαστῶς ὁ ἱερός Θεσμός πού συγκροτεῖ τό Ἅγιον Πνεῦμα -«ὄλον συγκροτεῖ τόν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας»- καί τό χάρισμα κάθε μέλους τῆς Ἐκκλησίας.

Συμβαίνει στήν Ἐκκλησία ὅ,τι καί στό Νοσοκομεῖο-Θερα-πευτήριο γιά τίς σωματικές ἀσθένειες, ὅπου ὑπάρχει καί ἡ θεσμι-κή ὀργάνωση, μέ τήν διοίκηση, ἀλλά καί τό ἱατρικό καί νοση-λευτικό προσωπικό, καί γι' αὐτό δέν πρέπει νά ὑπάρχῃ σύγκρουση μεταξύ αὐτῶν, ἀφοῦ καί οἱ δύο ἐξυπηρετοῦν τόν ἴδιο σκοπό, μέ διαφορετικό τρόπο ὁ καθένας.

Ὅμως, συχνά παρατηρεῖται σέ διάφορες κρίσεις, ὅπως καί στήν πρόσφατη ὑγειονομική κρίση, νά γίνονται συγκρούσεις -μικρές ἢ μεγάλες- μεταξύ τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν χαρισμά-των τῶν μελῶν της. Τό γράφω αὐτό πολύ συμβατικά, γιατί καί ὁ ἱερός Θεσμός εἶναι χάρισμα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει πολλές φορές παρατηρεῖται δυσλειτουργία μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, γιατί ἄλλες φορές ἡ Ἱερά Σύνοδος μπορεῖ πρός στιγμή νά ἐνεργῇ κατά παρέκκλιση ἀπό τίς ἀρμο-διότητές της, καί ἄλλοτε οἱ πιστοί νά ὑπερβαίνουν τά ὅριά τους καί νά παρερμηνεύουν τίς ἀποφάσεις της. Συνήθως τέτοιες παρεκκλίσεις θεραπεύονται μέ τόν χρόνο ἀπό τό Ἅγιον Πνεῦμα, πού δρᾷ καί ἐνεργεῖ στήν Ἐκκλησία.

Πάντως, αυτήν την περίοδο προσπαθούσαμε να μην υπάρξουν μεγάλες συγκρούσεις μεταξύ Ίερᾶς Συνόδου καὶ τῶν μελῶν της. Μὲ τίς Συνοδικές ἀποφάσεις καὶ τὸν δημόσιο λόγο ἐπιδιωκόταν νὰ ὑπάρχη, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, ἐξισορρό-πη-ση τῶν πραγμάτων γιὰ τὸ καλὸ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δὲν πάσχει μόνον ἀπὸ σωματικές ἀσθένειες, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ψυχολο-γικές, νευρολογικές καὶ πνευματικές ἀσθένειες.

Ἡ τέταρτη σύγκρουση πού θά μπορούσε νὰ δημιουργηθῇ ἦταν μεταξύ Ἐκκλησίας καὶ Μέσων Γενικῆς Ἐνημέρωσης. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει μιά παράδοση πού προέρχεται ἀπὸ τὸ παρελθόν, ἀπὸ τὸν 19ο αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ μέ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὸν Πατριάρχη Ἀβραάμ μέχρι τὸν 21ο αἰῶνα μ.Χ., δηλαδή παράδοση σαράντα περίπου αἰώνων. Τὰ Μέσα Γενικῆς Ἐνημέ-ρωσης λει-τουργοῦν μέ ἕναν σύγχρονο τρόπο, πού καθορίζει ὁ Κυβερνο-χῶρος, καὶ ἀναφέρεται στὴν ἐνημέρωση τοῦ συγχρόνου ἀν-θρώ-που καὶ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν νοοτροπία του. Οἱ ἄνθρωποι πού ἐργάζονται στὰ Μέσα Γενικῆς Ἐνημέρωσης ἔχουν ὑπ' ὄψη τους τὸν νεωτερικὸ καὶ μετανεωτερικὸ ἄνθρωπο πού διακρίνεται ἀπὸ τὴν κυ-ριαρ-χία τῆς λογικῆς, τῶν αἰσθήσεων ἢ τὴν ἀμφισβήτησή τους, καὶ τὴν πολυπλοκότητα τῶν σχέσεων, ἀπηλλαγμένων ἀπὸ ἀναστολές, ἠθικά συστήματα κ.ἄ.

Ὅταν, λοιπόν, ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ περάσῃ στὰ Μέσα Γενικῆς Ἐνημέρωσης πρέπει νὰ γίνεται μέ ἕναν ιδιαί-τερο καὶ προσεκτικὸ τρόπο. Οἱ δημοσιογράφοι, πού ἐκφράζουν, συνήθως, τίς κυρίαρχες τάσεις πού ὑπάρχουν στὴν κοινωνία καὶ ἀποβλέπουν στὴν ἐνημέρωση τοῦ μετανεωτερικοῦ ἀνθρώπου, κάνουν τὸ ἔργο τους μέ τὰ σύγχρονα ἐπιστημονικά δεδομένα τῆς ἐπιστήμης τῆς ἐπικοινωνίας.

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ Ἐκπρόσωπος Τύπου τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ γνωρίζῃ καλὰ τὸν ρόλο του, τίς ἀποφάσεις τῆς Ίερᾶς Συνόδου, τὴν ὅλη θεολογικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τὸν σύγχρονο ἐπικοινωνιακὸ λόγο, μέσα ἀπὸ τὸν ὁποῖο θά περάσῃ αὐτὸ τὸ μήνυμα, ὥστε κατὰ τὸ δυνατόν, νὰ μὴ προκαλέσῃ μέ τρόπο ἀρνητικὸ οὔτε τοὺς ἀθέους, οὔτε τοὺς ἀδιαφόρους, οὔτε τοὺς θερμόαιμους Χριστιανούς.

Εἶναι, ὄντως, δύσκολο αὐτὸ τὸ ἔργο, γιατί ἄλλη εἶναι ἡ γλῶσσα μέ τὴν ὁποία πρέπει ὁ Κληρικός νὰ ὁμιλῇ στό ἐκκλησίασμα, μέ τὸ κήρυγμα, καὶ ἄλλη εἶναι ἡ γλῶσσα μέ τὴν ὁποία πρέπει νὰ ὁμιλῇ στὸν δημόσιο λόγο μέσα ἀπὸ τὰ ποικίλα Μέσα Γενικῆς Ἐνημέρωσης (τηλεόραση, ραδιόφωνο, ἱστοσελίδες) καὶ στοὺς ποικίλους ἐκπροσώπους τῶν Μέσων αὐτῶν.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι κατὰ τὸν καιρὸ τῆς πανδημίας, τόσο στὴν πρώτη ὥς καὶ

στήν δεύτερη περίοδό της πού κλήθηκα νά διακονήσω τήν Ἐκκλησία στόν καίριας σημασίας ρόλο τοῦ Ἐκπροσώπου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, εἶχα βαθύτατη ἐπίγνωση ὅλων αὐτῶν τῶν κινδύνων πού προανέφερα, ἐννοῶ τῶν ἐνδεχομένων συγκρούσεων μεταξύ Ἐκκλησίας καί Πολιτείας, μεταξύ θεολο-γίας καί ἐπιστήμης, μετα-ξύ Ἱερᾶς Συνόδου καί μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, μεταξύ Ἐκκλη-σίας καί Μέσων Γενικῆς Ἐνημέρωσης, καί προσπαθοῦσα μέ ὅσες δυνάμεις ἔχω νά τίς ἀποτρέψω.

Βε-βαίως, ἦταν ἐπαχθές τό ἔργο αὐτό, ἐπικίνδυνο, σχεδόν «αὐτο-κα-ταστροφικό», ὅπως τό χαρακτή-ρισε ἕνας δημοσιογράφος. Δέχθη-κα ἐπαίνους καί ψόγους ἀπό ὅλες τίς πλευρές, ἀλλά τό ἔκανα μέ ὑπακοή στήν Ἐκκλησία, χωρίς ἀτομική ἰδιοτέλεια καί μέ τήν βεβαιότητα ὅτι θά τό κρίνη ἡ ἱστορία καί ὅπωςδήποτε ὁ Θεός, ὁ Ὅποῖος βλέπει τό βάθος τῆς καρδίας μας. Καί τελικά χαίρομαι ἐπειδή θά μέ κρίνη ὁ Θεός πού βλέπει «τόν ἔσω ἄν-θρωπο» καί ὄχι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι βλέπουν ἐξωτερικά καί, συνήθως, εἶναι πολύ σκληροί.